

Jak přimět notebook, aby nám sloužil

Dostáváme se k patrně nejobtížnější kapitole této knihy. Ne každému bude to, co se tady píše, dobře stravitelné. Kdo však chce na notebooku jenom hrát hry nebo surfovat po internetu, může vlastně tuto kapitolu docela dobře vynechat. My ostatní však budeme hloubavější a pokusíme se proniknout k jádru věci.

Důležité: Notebook jako každý jiný počítač je stroj na zpracování dat. A o data je třeba pečovat.

Základním programem pro každý počítač je operační systém. Už víme, že pracujeme s operačním systémem Windows 10; naopak ve starších notebookech můžeme mít předchozí systém Windows 8, Windows 7 nebo ještě starší Windows Vista. Někdo se možná ještě setká i s oblíbeným, ale už překonaným systémem Windows XP.

Poznámka: Z uživatelského hlediska není rozdíl mezi těmito systémy žádný, na většinu odlišností narazíme patrně jen při porovnávání vzhledu nebo názvů oken. Starší systémy ale rozhodně používají zcela jinou cestu k základnímu nastavení počítače a možnostem usnadnění, setkáme se také s odlišným vzhledem oken a budou nám možná chybět i dlaždice na obrazovce **Start**.

Teď přijde drobná definice: **Operační systém** je soubor programů, které umožňují, aby počítač vůbec pracoval, abychom se s ním mohli domluvit my a aby si porozuměl s připojeným zařízením, tzv. perifériemi (tiskárna, skener atd.). K tomu je třeba dodat, že bez operačního systému to nejde, a musíme tedy brát jeho existenci jako nutné zlo.

O spuštění operačního systému se nemusíme starat. Jakmile zapneme notebook, udělá to sám a automaticky.

Kapitola 3 – Jak přimět notebook, aby nám sloužil

K systému se musíme přihlásit, což už dovedeme. Umíme použít buď heslo, nebo PIN. Na přihlašovací obrazovce si vybíráme i jméno uživatele, pokud má několik uživatelů v daném notebooku zřízen účet (to znamená, že notebook s nimi počítá, zná jejich jména a rezervuje si pro ně pracovní prostředí).

Poznámka: Přihlašování se dá vypnout, ale existují dobré důvody, proč do notebooku nepustit každého, kdo se naučil abecedu.

Jakmile je spuštění systému u konce, na displeji se zobrazí pracovní plocha Windows. I s tou už jsme se setkali a můžeme si ji prohlédnout na obrázku 1.4. Shrňme si teď to, co bychom už měli vědět a co bylo roztroušeno na různých místech textu:

- Plocha je obvykle prázdná, může ale na ní být tzv. tapeta, tedy nějaký hezký obrázek, který potěší a umožní i relaxovat (o tom, jak to udělat, se píše v kapitole Upravujeme vzhled pracovní plochy na straně 90).
- Na ploše bývají rozmístěny ikony; jsou to ty nejdůležitější, které umožní přístup k diskům počítače (**Tento počítač**), k dalším počítačům v síti (**Sít**) a k nastavení počítače (**Ovládací panely**).

Poznámka: Na obrázku 1.4 však tyto ikony většinou nejsou přítomny, protože při běžné práci je obvykle nepotřebujeme. Je tu však Koš, v němž shromažďujeme to, co jsme vyhodili. Jsou zde také ikony některých programů, které sem z komerčních důvodů umísil prodejce notebooku. Tyto programy se mohou hodit, ale také nemusí. Zatím je budeme ignorovat.

- Na spodním okraji okna je umístěn **hlavní panel**.
- Zde najdeme tlačítko **Start**. Jeho stiskem získáme tzv. **obrazovku Start**, která dává k dispozici nabídku **Start** pro spuštění programů a plochu s dlaždicemi s programy, které jsme získali spolu s Windows 10. Obrazovku **Start** lze vidět na obrázku 3.1, a to na pozadí jednoho z motivů stažených ze stránek Microsoftu.

Tip: Stejnou obrazovku **Start** získáme po stisku klávesy .

- Na hlavním panelu se nachází několik tlačítek, která přísluší programům, jež lze dosud spustit. Sami budeme rozhodovat o tom, které programy tady budou mít svá tlačítka. Je-li program spuštěný, je jeho tlačítko barevně podtržené
- Vpravo na hlavním panelu se nachází informační oblast, odkud máme rychlý přístup k aktuálním nastavením, např. síť, zvuku, antivirového programu nebo napájení baterie, což už jsme si mohli podle testu na předchozích stránkách vyzkoušet.

Tip: Hlavní panel je klíčovým zařízením, ke kterému se budeme stále vracet. Platí, že když nevíme, co vlastně dělat, máme se podívat právě na hlavní panel. Ten nám přinejmenším řekne, co je právě spuštěno, a je to místo, odkud budeme pokračovat dál.

Obrázek 3.1: Obrazovka Start a hlavní panel

Poznámka: Pokud ve vašem notebooku ještě proběhla výroční aktualizace, bude vzhled obrazovky Start poněkud odlišný – viz obrázek 1.16.

Spouštíme programy

O tom, jak spouštět programy (někdy se též říká aplikace), jsme se už v této knize zmiňovali. Umíme tedy už například otevřít okno **Nastavení** a spustit program Solitaire.

Poznámka: V této knize i v běžné praxi se lze setkat s výrazy *program* a *aplikace*. Pro nás to znamená totéž – nějaké prostředí, které se otevře v okně a umožní nám pracovat s daty. *Data* jsou další pojem, který je třeba trochu ujasnit. Jedná se o informace v náležitě úpravě (text, čísla, tabulka, obrázek, internetová stránka), které jsou vhodné k zpracování pomocí počítače nebo aspoň k zobrazování.

Spuštění programu (aplikace) je proces, kdy se program (dosud umístěný na pevném disku) vhodným způsobem zavede do operační paměti počítače a vytvoří zde prostředí (okno), které nám umožní pracovat s daty. Protože každý program je jiný a každý pracuje s jinými typy dat, jejich možnosti se od sebe účelem i způsobem zpracování mnohdy dost liší, ale všechny vlastně používají totéž jednotné prostředí – *okno*.

Pevný disk (HDD) je trvalá paměť notebooku. Je umístěn kdesi uvnitř a jsou na něm uskladněny všechny instalované programy a všechna data (soubory, dokumenty), s kterými jsme pracovali nebo budeme pracovat.

Spouštíme programy z obrazovky Start

Pro spouštění programů je ve Windows určena především nabídka **Start**. Rozevřeme ji, když najedeme myší na tlačítko **Start** a stiskneme levé tlačítko, nebo stiskneme klávesu .

Obrazovka **Start** nabízí především:

- nabídku **Start**, která je umístěna po levé straně a její obsah je proměnlivý. Vždy tu lze najít položku **Nastavení** a také **Napájení** (Vypnout).
- plochu s dlaždicemi (ve starších verzích Windows nazývaná Metro). Za každou dlaždicí se skrývá jeden program; spustíme jej snadno, když na dlaždici klepneme. Za vyzkoušení stojí

třeba **Počasí** nebo **Mapy**; máme-li v notebooku už nějaké fotografie nebo video, lze si vyzkoušet i dlaždice **Fotky** nebo **Filmy a TV pořady**.

Tip: Jednou z položek nabídky **Start** je **Začínáme**. Volbou této možnosti se spustí program **Začínáme**. Prostřednictvím tohoto programu si především lze přehrát video (**Vítejte**), seznámit se s novinkami nebo získat nápovědu k některým základním postupům – viz obrázek 3.2.

Obrázek 3.2: Okno programu **Začínáme**

Jestliže se položka programu, který chceme spustit, nachází v nabídce **Start** nebo na ploše s dlaždicemi, je postup jednoduchý. Prostě na tuto položku klepneme a reakce na sebe nenechá dlouho čekat.

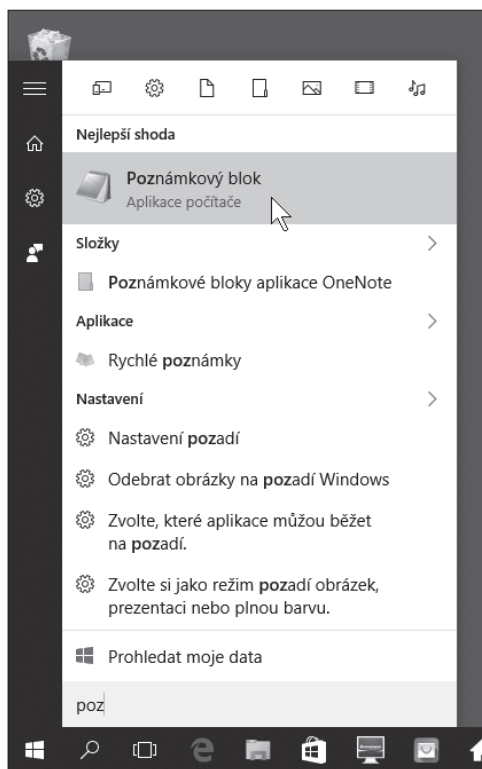

Řešení problému: Víme, že program je v počítači nainstalován, ale jeho položka není nikde dostupná. Rada je tady jednoduchá. Příkladem takové užitečné aplikace může být **Poznámkový blok**, který se vždycky hodí. Ukážeme si, jak jej spustit:

1. Zpřístupníme obrazovku **Start** (například stiskem klávesy **Windows**).
2. Začneme psát název aplikace, tedy **Poznámkový blok**. Nabídka **Start** pružně reaguje.
3. Nemusíme napsat ani všechny znaky, a v nabídce se zobrazí položka **Poznámkový blok**, jako na obrázku 3.3.
4. Klepneme na tuto položku. Program se spustí a otevře se jeho okno.

Tip: Pokud víme, že budeme spouštět program vyhledáváním, můžeme stisknout tlačítko **Prohledat web a Windows**; na obrázku 3.3 je můžeme vidět jako druhé zleva.

Obrázek 3.3: Spuštění programu z nabídky Start

K uvedenému postupu je třeba znát alespoň začátek názvu programu. Pokud jej neznáme, ale víme, že program je nainstalován, lze vyzkoušet tento postup:

1. Stiskneme tlačítko **Start**, rozevře se nabídka **Start**.
2. Z této nabídky zvolíme poslední položku – **Všechny aplikace**. V nabídce **Start** se nyní nabídnou všechny instalované aplikace v abecedním pořadí.
3. Budeme listovat seznamem – buď otáčením kolečka myši, nebo pomocí jezdce posuvníku po pravé straně, dokud se nezobrazí žádaná položka.
4. Klepnutím na tuto položku program spustíme.

Tip: Pokud je v položce aplikace po pravé straně symbol >, lze klepnutím rozevřít podnabídku, čím lze spuštění programu ještě upřesnit. Na obrázku 3.4 je vidět jednotlivé nabídky programu Google Earth. Je to mapa světa, která je k dispozici zdarma na internetu.

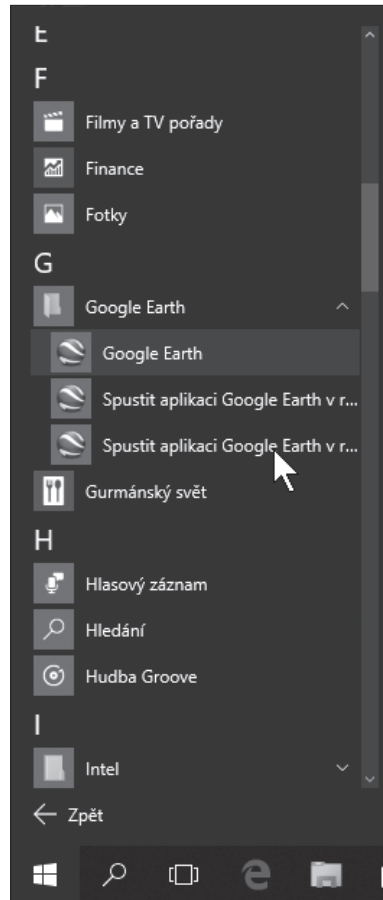
Libovolnou nainstalovanou aplikaci (nebo i datový soubor) lze umístit na plochu obrazovky **Start** tak, že ji sem připneme. Z otevřené nabídky **Start** (klávesa **Win**), kde už je vyhledaná příslušná aplikace, otevřeme na její položce místní nabídku – stiskem pravého tlačítka myši. Z místní nabídky zadáme příkaz **Připnout na Start**, jako na obrázku 3.5.

Tip: Stejným postupem lze trvale připnout kdo aplikace i k hlavnímu panelu, a to zadáním příkazu **Připnout na hlavní panel** (i ten lze vidět na obrázku 3.5).

Tip: V počítači platí, že pro nápravu situace obvykle slouží stejný postup. Chceme-li tedy odepnout dlaždici z obrazovky **Start** nebo tlačítko z hlavního panelu, otevřeme pravým tlačítkem myši místní nabídku a zadáme příkaz k odepnutí.

Obrázek 3.4: Nabídka Start – Všechny aplikace

Spuštění programu z hlavního panelu

Pokud je program spuštěný, vždy je dostupné jeho tlačítko na hlavním panelu. O tom, že je program spuštěn, podává důkaz barevný proužek pod piktogramem v tlačítku. Takové tlačítko lze k hlavnímu panelu trvale připnout. Je třeba otevřít místní nabídku (klepnutím pravého

Kapitola 3 – Jak přimět notebook, aby nám sloužil

tlačítka myši) a z této nabídky zadat příkaz **Připnout tento program k hlavnímu panelu** (tentokrát klepnutím levým tlačítkem myši).

Toto tlačítko bude na hlavním panelu dostupné i po ukončení programu, takže platí, že pro jeho spuštění už nepotřebujeme nabídku **Start**. Stačí klepnout na příslušné tlačítko na hlavním panelu.

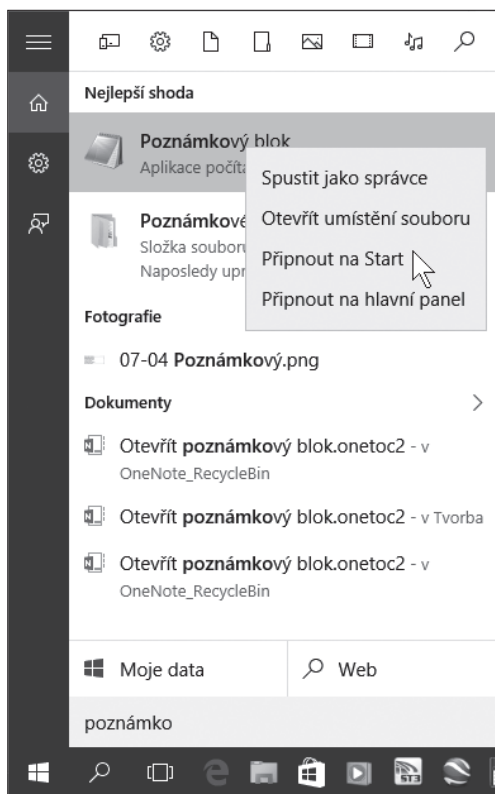

Tip: Některé aplikace jsou k hlavnímu panelu připnuté hned po instalaci systému Windows 10. Jsou to Microsoft Edge, Průzkumník a Windows Media Player.

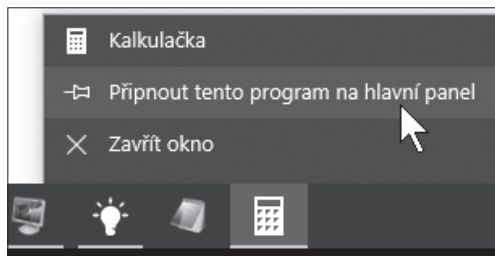
Víme tedy, že na hlavním panelu můžeme mít doslova spoustu ikon programů a známe už nejjednodušší způsob, jak programy spouštět. V našem věku nikdy nebudeme potřebovat tolik programů, aby hlavní panel zcela zaplnily, a pokud ano, nebude nám dělat problém hlavní panel poněkud rozšířit.

Určitě si lze povšimnout ukazatele myši ve tvaru malíčkové šipky, který je na obrázku 3.7

umístěný na horní hraně hlavního panelu. Tím se naznačuje, že hlavní panel lze rozšířit směrem nahoru tažením myši při stisknutém

Obrázek 3.5: Připnutí dlaždice programu k obrazovce Start

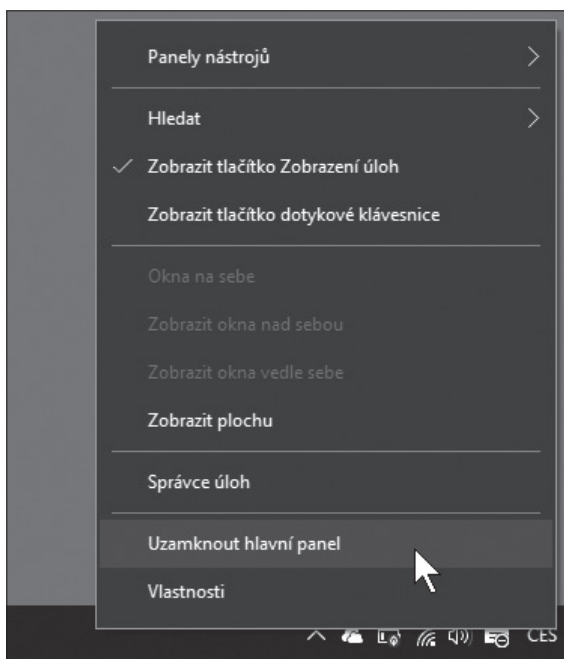
Obrázek 3.6: Připnutí programu na hlavní panel

levém tlačítku za horní okraj hlavního panelu. Ve skutečnosti vypadá šipka trochu jinak, ale na obrázku v knize by na černém pozadí panelu nebyla vidět.

Obrázek 3.7: Takto lze rozšířit hlavní panel

Řešení problému: Co když hlavní panel nelze rozšířit? Chyba je v tom, že hlavní panel může být uzamčen. Někdy se to hodí, je tak chráněn proti neopatrné nebo nežádoucí manipulaci. Hlavní panel odemkneme tak, že na něj klepneme kamkoli na prázdné místo pravým tlačítkem myši a z otevřené místní nabídky zadáme příkaz **Uzamknout hlavní panel**. Tím se zruší zatržení, které je před názvem příkazu umístěné.

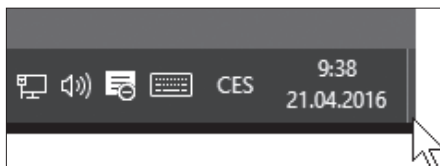

Obrázek 3.8: Odemčení hlavního panelu

Spuštění programu z pracovní plochy Windows

Windows 10 nabízí ještě několik způsobů, jak spustit programy. Některé aplikace se nás budou při instalaci ptát, zda mají vytvořit ikonu na ploše; nic nám nebrání vydat souhlas. Taková ikona se pak vždycky hodí, a navíc se jí kdykoli můžeme zbavit.

Je-li ikona programu přítomna na ploše, je třeba zobrazit nejdříve plochu. Můžeme postupně minimalizovat všechna okna, což je ale zdouhavé. Tlačítko, které zpřístupní okamžitě plochu, lze najít vpravo na hlavním panelu – viz obrázek 3.9. (Stiskem stejného tlačítka se okna opět obnoví.)

Obrázek 3.9: Takto lze zpřístupnit plochu

Tip: Windows 10 je systém, kde se lze stejného výsledku dopídit různými cestami. Proto si můžeme vyzkoušet otevřít místní nabídku na hlavním panelu (klepnutím pravým tlačítkem myši) a z ní zadat (levým tlačítkem myši) příkaz **Zobrazit plochu**. Tento příkaz je přítomen i na obrázku 3.8.

Teď už ale máme před sebou pracovní plochu, třeba jako na obrázku 1.4. Pro spuštění aplikace z ikony na ploše (například **Tento počítač**) lze zvolit tento postup:

1. Zpřístupníme plochu, třeba postupem popsáním o kousek výše (stisk tlačítka **Zobrazit plochu** vpravo na hlavním panelu).
2. Najedeme ukazatelem myši na ikonu **Tento počítač**. Ikona se zvýrazní a objeví se upřesňující popisek.
3. Poklepeme na ikoně (dvakrát rychle stiskneme levé tlačítko myši). Okno programu se otevře. Tento postup znázorňuje obrázek 3.10.
4. Pokud se to nepodaří, poklepání opakujeme. Kdyby to opět nešlo, stačí na ikonu klepnout a pak stisknout klávesu **Enter**.